

Avoimien tieteiden ja tutkimuksen Tampereen korkeakoulu-yhteisössä

Konsistorin 11.6.2018 hyväksymä

Sisällys

1. Avoimuus tieteen ja tutkimuksen vaikuttavuuden ja vastuullisuuden strategiana	1
2. Avoimuuden periaatteet	2
Yleiset periaatteet.....	2
Tutkimusdatan avoimuus.....	2
Avoin julkaiseminen	3
3. Seuranta ja arviointi.....	4

1. Avoimuus tieteen ja tutkimuksen vaikuttavuuden ja vastuullisuuden strategiana

Avoimien tieteiden tarkoittaa etenkin tutkimusaineistojen ja tutkimustulosten saattamista avoimiksi siten, että ne ovat lähtökohtaisesti kaikkien tarkasteltavissa ja käytettävissä. Myös tutkimusmenetelmiä saatetaan avoimiksi. Tieteen avoimuutta on lisäksi tutkijoiden toiminta asiantuntijoina ja yhteiskunnallisina keskustelijoina sekä varsinaiseen tiedeyhteisöön kuulumattomien henkilöiden osallistaminen tutkimuksen prosesseihin (kansalaistiede).

Avoimuus edistää tiedettä ja tiedeyhteisön kehittymistä parantamalla ja varmistamalla tieteellisen tiedon laatua, vahvistamalla tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä sekä rikastuttamalla tutkijoiden yhteistyötä. Avoimuus helpottaa tieteellisen tiedon käytettävyyttä ja nopeuttaa sen hyödyntämistä kansallisten ja globaalien ongelmien ratkaisemisessa eli korkeakoulu-yhteisön missioiden toteuttamisessa.

Tampereen korkeakoulu-yhteisö korostaa strategiassaan toimintansa vaikutusta yhteiskunnan kestävään uudistumiseen. Tutkimusstrategiassaan se sitoutuu vastuullisen ja avoimen tieteen edistämiseen. Tieteen tekemisen vastuullisuus edellyttää, että tutkimus on avoimesti arvioitavissa, kuitenkin niin, että luottamuksellisuus ei vaarannu: niin avointa kuin mahdollista, niin suljettua kuin välttämätöntä.

Tutkimusaineistojen ja tutkimustulosten saattaminen mahdollisimman avoimesti ja helposti löydettäviksi ja käytettäviksi lisää korkeakoulu-yhteisön hyvää mainetta.

2. Avoimuuden periaatteet

Yleiset periaatteet

Tampereen korkeakoulu yhteisö arvostaa tieteen avoimuutta ja tukee sen toteutumista.

Korkeakoulu yhteisö edistää digitaalisten tutkimusaineistojen eli tutkimusdatan, tieteellisten julkaisujen ja tutkimusmenetelmien avointa saatavuutta sekä avoimen lähdekoodin, avoimien standardien ja avoimien rajapintojen hyödyntämistä tutkimustoiminnassa.

Korkeakoulu yhteisö hyödyntää avointa julkaisutoimintaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintansa vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Tampereen yliopistossa ja Tampereen ammattikorkeakoulussa tuotettu tutkimusdata, tieteelliset julkaisut ja opinnäytetyöt sekä käytetyt tutkimusmenetelmät ovat lähtökohtaisesti yhteiskäyttöisiä ja avoimia.

Huolellisesti koottu, järjestetty, kuvailtu ja uudelleen- ja jatkokäyttöön avattu tutkimusdata luetaan tutkijalle tieteelliseksi ansioksi.

Tutkimusdatan avaamisessa ja avoimessa julkaisemisessa hyödynnetään jatkokäytön sallivia kone-luettavia lisenssejä.

Avoim julkaiseminen ja suunnitelmallinen datan hallinta ovat tärkeitä tutkijantaitoja, joita korkeakou-lu yhteisö arvostaa ja joiden kehittymistä se tukee. Avoimen tieteen osaaminen otetaan huomioon akateemisena ansiona rekrytoinneissa ja uralla etenemisessä. Korkeakoulu yhteisö ottaa käyttöön myös muita kannusteita avoimuuden lisäämiseksi.

Tutkija toimii aktiivisesti oman alansa ja oman tutkimusaiheensa tieteellisenä asiantuntijana ja yh-teiskunnallisena keskustelijana. Tutkija viestii aktiivisesti tutkimuksestaan myös yleismediassa, am-matillisissa julkaisuissa, verkkoalustoilla ja sosiaalisessa mediassa tutkimusprosessin kaikissa vai-heissa.

Tutkija hankkii kansainvälisen ORCID-tutkijatunnisteen, jota hän käyttää kaikessa tieteellisessä toi-minnassaan.

Tampereen korkeakoulu yhteisön yhteisen avoimen tieteen ja tutkimuksen linjauksen toteuttamiseksi laaditaan Tampereen yliopistolle ja Tampereen ammattikorkeakoululle toimenpideohjelmat. Ohjel-mia täydennetään ohjeilla esimerkiksi julkaisujen rinnakkaistallentamisesta ja avoimesta lähdekoo-dista.

Tutkimusdatan avoimuus

Tampereen korkeakoulu yhteisö turvaa tutkimusdatan tekijöille riittävän ensikäyttöoikeuden avatta-vaan dataan.

Perustelluista syistä tutkimusdatan avoimuuden aste voi vaihdella. Tutkimusdatan kaupallinen hyö-dyntäminen ja oikeuksien suojaaminen otetaan huomioon avoimuuden periaatteita toteutettaessa.

Tutkimusdatan keskeiset metatiedot ovat aina avoimia. Ne sisältävät tiedot aineiston rakenteesta ja sen tuottamisen yksityiskohdista, tekijöistä, omistajasta ja käyttöehdoista sekä tutkimusaineiston yk-silöivän pysyvän tunnisteen.

Tutkija huolehtii siitä, että tuotettava tutkimusdata on löydettävää, saavutettavissa, yhteentoimivaa ja uudelleen käytettävää (FAIR-periaate). Mahdollinen avaaminen ja uudelleen käyttö edellyttävät,

että data on koneluettavassa muodossa ja asianmukaisesti lisensoitu. Tutkija huolehtii myös tuottamansa tutkimusdatan viitattavuudesta.

Jokainen Tampereen korkeakouluuyhteisön jäsen on osaltaan vastuussa hyvän aineistohallintatavan toteutumisesta eli suunnitelmallisesta tutkimusdatan hallinnasta sekä tutkimuseettisten periaatteiden, lainsäädännön ja sopimusten noudattamisesta koko aineiston elinkaaren ajan. Korkeakouluuyhteisössä opetetaan ja tuetaan hyvää aineistohallintatapaa.

Korkeakouluuyhteisö tarjoaa tutkijoille ja tutkimusryhmille datapalvelun, joka mahdollistaa hyvän aineistohallinnan tutkimuksessa ja datan avaamisen. Datapalvelu sisältää datatuen ja aineistohallinnassa tarvittavat järjestelmät.

Tutkija laatii tutkimuksestaan jo suunnitteluvaiheessa aineistohallintasuunnitelman riippumatta siitä, onko tuotettava tutkimusdata mahdollista myöhemmin avata. Suunnitelman laadinnassa otetaan huomioon rahoittajan vaatimukset. Tutkija päivittää aineistohallintasuunnitelmaa tutkimuksen kuluessa.

Tutkimustyö ja tuotettavan datan mahdollinen uudelleen- ja jatkokäyttö turvataan sopimalla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tutkimusdatan tekijyydestä, omistajuudesta ja käyttöehdoista sekä niiden luovuttamisesta. Lähtökohtaisesti Tampereen korkeakouluuyhteisössä tuotetun tutkimusdatan omistaa Tampereen yliopisto tai Tampereen ammattikorkeakoulu. Kun data muodostaa Tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittaman teoksen, sen tekijänoikeus kuuluu datan luojalle.

Korkeakouluuyhteisö tarjoaa tutkijoille tukea tutkimusdatoihin liittyvien oikeudellisten kysymysten tunnistamiseen ja ratkaisemiseen sekä niitä koskevien sopimusten neuvottelemiseen.

Tutkimusdatan tuottaminen, hallinta ja avaaminen synnyttävät kustannuksia. Laatiessaan rahoitushakemusta tutkija hakee rahoitusta myös datanhallinnan tarpeisiin.

Siltä osin kuin se on mahdollista, data tallennetaan ja avataan oman tieteenalan kannalta merkittävässä ja luotettavassa kansallisessa tai kansainvälisessä arkistossa tai tallennuspalvelussa.

Tampereen korkeakouluuyhteisö määrittelee periaatteet erityisen arvokkaan tutkimusdatan tunnistamiseksi ja luo järjestelmällisen menettelyn niiden pitkäaikaissäilytykseen kansallisen linjauksen mukaisesti.

Avoin julkaiseminen

Tampereen korkeakouluuyhteisön tutkija julkaisee tutkimustuloksensa tarkoituksenmukaisissa, mahdollisimman korkealaatuisissa ja vaikuttavissa julkaisukanavissa.

Osana tutkimusprosessin valmistelua tutkija laatii julkaisusuunnitelman, jossa hän määrittelee, miten avaa julkaisunsa. Julkaisusuunnitelma ottaa huomioon rahoittajan vaatimukset sekä avoimesta julkaisemisesta mahdollisesti aiheutuvat kulut.

Tieteelliset julkaisut voidaan saattaa avoimiksi kolmella tavalla. *Gold Open Access* tarkoittaa artikkelin tai kirjan julkaisemista suoraan avoimena. *Hybridijulkaiseminen* tarkoittaa julkaistun artikkelin saattamista avoimeksi erillistä kirjoittajamaksua vastaan. *Green Open Access* tarkoittaa julkaisun rinnakkaistallentamista organisaation tai tieteenalan avoimeen julkaisuarkistoon. Kustantajat ilmoittavat mahdollisen julkaisuviiveen (embargo), jonka kuluttua rinnakkaistallennettu versio on mahdollista saattaa avoimeksi.

Tampereen korkeakouluuyhteisön tieteelliset julkaisut saatetaan avoimiksi joko rinnakkaistallentamalla tai korkealaatuisissa Gold Open Access -julkaisukanavissa, mikäli tieteenalalla on sellaisia.

Jos kustantaja ei salli rinnakkaistallentamista tai kustantajan asettama julkaisuviive on kohtuuttoman pitkä, tutkija voi poikkeustapauksessa julkaista artikkelinsa hybridinä.

Kaikki Tampereen korkeakouluuyhteisön tieteelliset julkaisut rinnakkaistallennetaan aina, kun kustantaja sen sallii.

Yliopisto julkaisee tohtorinväitöskirjat ja muut opinnäytteet avoimesti, elleivät ulkopuolisen kustantajan ehdot sitä estä.

Ammattikorkeakoulun opinnäytteet julkaistaan avoimesti Theseus-julkaisuarkistossa.

3. Seuranta ja arviointi

Tampereen korkeakouluuyhteisö seuraa ja arvioi järjestelmällisesti avoimen tieteen ja tutkimuksen edistymistä ja vaikuttavuutta ja tekee tarvittavat päätökset tavoitteiden saavuttamiseksi.

Korkeakouluuyhteisö seuraa erityisesti tutkimusdatan avaamisen ja hyvän aineistohallintatavan sekä avoimen julkaisemisen toteutumista ja kehittymistä.

Seuranta ja arviointia varten korkeakouluuyhteisö kehittää avoimia arviointimenetelmiä. Seurantaindikaattorit ovat julkisia.

Avoimen tieteen edistymistä ja vaikuttavuutta arvioidaan myös ulkoisella arvioinnilla.

Avoimen tieteen ja tutkimuksen toimenpideohjelmaa päivitetään tarvittaessa.